

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ВІДДІЛ ОСВІТИ КОМУНАРСЬКОГО РАЙОНУ
ДЕПАРТАМЕНТУ ОСВІТИ І НАУКИ ЗАПОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ЗАКЛАД ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
«КОМУНАРСЬКИЙ РАЙОННИЙ ЦЕНТР МОЛОДІ ТА ШКОЛЯРІВ»
ЗАПОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Закладу позашкільної
освіти «Комунарський районний
центр молодів та школярів»
Запорізької міської ради

« 21 » 08. 2023 № 67-0
Директор ЗПО «КРЦМтаШ» ЗМР
Михайло ХВАСТИК

Навчальна програма з позашкільної освіти
художньо-естетичного напрямку
Образотворче мистецтво

2 роки навчання

початковий рівень - 1 рік
основний рівень - 1 рік

м. Запоріжжя – 2023

Укладач:

Зимокос Марія Олександрівна – керівник гуртка художньо-естетичного напрямку «Дивоцвіт» Закладу позашкільної освіти «Комунарський районний центр молоді та школярів» Запорізької міської ради.

Рецензенти:

Донченко Тетяна Петрівна - методист Закладу позашкільної освіти «Комунарський районний центр молоді та школярів» Запорізької міської ради;

Тригуб Наталія Григорівна - методист Закладу позашкільної освіти «Комунарський районний центр молоді та школярів» Запорізької міської ради.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Образотворче мистецтво спрямоване на відображення суцього у вигляді різноманітних образів, як на площині так і в просторі, його метою є відображення дійсності у наочних образах, відтворення об'єктивно наявних властивостей реального світу. А отже і пізнання дитиною навколишнього світу, крізь призму образотворчого мистецтва, за допомогою аналізу матеріальної форми предметів, кольору, просторовості, світлоповітряного середовища тощо. Отримання знань, вмінь та навичок з різних видів образотворчого мистецтва є запорукою формування у дитини естетичного світогляду, стійкого прагнення до власної творчої діяльності, розвитку мислення, саме тому дана програма є актуальною.

Новизна програми полягає в тому, що вона поєднує різноманітні види та напрямки образотворчого мистецтва, як традиційні, так і нестандартні. Що сприяє розвитку творчого мислення, формуванню творчої та пізнавальної компетенції та загальної ерудиції та обізнаності дитини у мистецтві. Також це надає змогу вихованцям з більшою різноманітністю втілювати власні творчі задуми та ідеї.

Мета програми полягає у формуванні та вихованні в учнів ціннісного ставлення до дійсності та мистецтва в процесі сприймання та інтерпретації творів мистецтва і власної практичної творчої діяльності. Розвивати художню свідомість і компетентність, здатність до самореалізації, потребу в духовному самовдосконаленні.

Основні завдання програми полягають у формуванні певних життєвих компетентностей вихованців, а саме:

- пізнавальної - ознайомлення з основними законами образотворчого мистецтва: основами композиції, кольорознавства, засобами виразності, чинниками, що впливають на створення художнього образу, формування уявлень про види, жанри образотворчого та інших візуальних мистецтв;
- практичної - розширення художньо-естетичного досвіду, опанування художніми вміннями та навичками в практичній діяльності;

- соціальної - формування вміння працювати в групі, виховання поваги до власної та чужої творчості, формування патріотизму, любові до рідного краю, гуманного ставлення до навколишнього середовища;
- творчої - збагачення емоційно-почуттєвої сфери, розвиток художніх сенсорних здібностей, виховання естетичного ставлення до дійсності, емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва, світоглядних уявлень і ціннісних орієнтацій.

Особливості структури організації освітнього процесу

Навчальна програма передбачає навчання за початковим (1 рік) – 144 години (4 год/тиждень) та основним рівнями (1 рік) – 216 годин (6 год/тиждень) На початковому рівні навчальною програмою передбачено формування у вихованців художньо-естетичного ставлення до дійсності; знань та уявлень про образотворче мистецтво; оволодіння початковими фаховими знаннями і вміннями. На основному рівні передбачено вивчення діяльності художників у різних сферах – від станкового живопису до промислового дизайну. На даному етапі навчання формуються уявлення про жанри і види образотворчого мистецтва та інші види візуальної творчості. Впровадження запропонованої програми спирається на принципи науковості, наступності, доступності, синтезу, наочності, міцності засвоєння знань, індивідуального підходу, поступового розвитку природних даних, чіткої послідовності в оволодінні лексиною і технічними прийомами візуального мистецтва, систематичності і регулярності занять, цілеспрямованості освітнього процесу.

Програма побудована концентричним способом, який допускає повторне вивчення окремих розділів і тем як на одному, так і на різних рівнях навчання з розширенням та поглибленням змісту навчального матеріалу.

Методами опрацювання навчального матеріалу є:

- словесні (бесіда, розповідь, пояснення, інструктаж);
- наочні (метод ілюстрацій, метод демонстрацій, показу);
- практичні (тренувальні вправи, індивідуальні та творчі завдання);
- репродуктивні (відтворювальні вправи);

- частково-пошукові (виконання за зразком, під керівництвом педагога);
- пояснювально-ілюстративні (демонстрація наочного навчання, організація сприймання, спостереження); самостійної роботи; стимулювання навчальної діяльності;
- пізнавальні: формування пізнавального інтересу (пізнавальні ігри, створення ситуації успіху); контролю і самоконтролю.

Залежно від рівня навчання програми передбачаються варіативність форм, принципів та методів навчання. Перевірка та оцінювання знань, умінь та навичок здійснюється під час поточного та підсумкового контролю у формі проведення практичних занять, виставок робіт гуртківців, відкритих та підсумкових занять.

Початковий рівень, перший рік навчання

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Художні матеріали та техніки виконання художніх робіт	2	14	16
3.	Види образотворчого мистецтва	-	4	4
4.	Малюнок	2	16	18
5.	Живопис, колір, колорит	4	16	20
6.	Тематична композиція	6	46	52
7.	Декоративно-ужиткове мистецтво	2	16	18
8.	Історія світового та українського ОТМ	4	8	12
9.	Підсумок	2	-	2
Разом		24	120	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з правилами безпечного користування художніми матеріалами та з правилами поведінки на заняттях гуртка.

2. Художні матеріали та техніки виконання художніх робіт (16 год.)

Теоретична частина. Малюнок, живопис аквареллю та гуашшю в творах українських художників.

Практична частина. Заповнення довільної плями, силуетів геометричних фігур (коло, квадрат, прямокутник, трикутник) різними штрихами: паралельними, навхрест, косими навхрест, колоподібними, крапками, рисками. Пошуки використання штриховки різних видів в графічному зображенні: штриховка навхрест (зображення сітей для лову риби, гамака, сачка для ловлення метеликів). Ознайомлення з особливостями техніки малювання фломастерами, маркерами. (техніка швидкого малюнку – скетчинг, замальовки, нариси). Техніки малювання гуашшю, аквареллю (по сухому, по вологому, лесування тощо).

3. Види образотворчого мистецтва (4 год.)

Теоретична частина. Малюнок. Живопис. Графіка, Скульптура. Декоративно-ужиткове мистецтво, народні ремесла. Архітектура, стилі різних історичних епох. Дизайн, художнє конструювання.

Практична частина.

Вправи з акварельними фарбами:

- розтяжка кольорових плям від насичених до прозорих за допомогою води;
- змішування основних фарб;

Вправи з гуашевими фарбами:

- розтяжка кольорових плям від насиченого до світлого за допомогою білил;
- змішування основних фарб на палітрі.

Вправи з олівцями, фломастерами, ручками: виконання прямих, хвилястих, ламаних ліній; лінійне зображення геометричних фігур, паркану, будиночку, крижинки, тощо.

4. Малюнок (18 год.)

Теоретична частина. Малюнок як основа образотворчого мистецтва. Форма предмета, її різноманітність та конструкція. Відмінність предметів за розміром. Поняття «симетрія», «асиметрія» на елементарному рівні, «ближче», «далі». Тональність предметів. Тональний контраст.

Практична частина. Виконання малюнків (орієнтовна тематика, «Гілочка ялинки», «Малюнок дерева», «Гриби у траві», нескладний натюрморт (з двох, трьох предметів побуту), «Пташки», «Зимовий ліс», «Міський пейзаж», «Квіти на вікні», «Силуети на снігу», «Рибка», малювання тварин: їжачок, олень, кіт, пес, корова, простий натюрморт: з двох - трьох предметів.

5. Живопис (20 год.)

Теоретична частина. Поняття «колір», «колорит». Основні кольори (спектральні). Контрастні, теплі і холодні, хроматичні та ахроматичні кольори.

Практична частина. Виконання робіт (орієнтовна тематика): простий натюрморт, з предметів побуту контрастних за розміром, формою, тоном; пейзаж: «Осіньне золото», «Сонячний день у місті», «Сільський краєвид взимку», «Дощ», «Туман», «Земля квітне».

6. Тематична композиція (52 год.)

Теоретична частина. Розташування зображення на аркуші (горизонтально, вертикально). Вибір формату аркуша. Побудова смислових та композиційних зв'язків у тематичній композиції. Поняття «статика», «динаміка».

Практична частина. Виконання композицій (орієнтовна тематика): тематична композиція за сюжетами казок та інших літературних творів (за вибором); пейзажна композиція: «Моє місто», «Зима в місті», «Лани», «Казковий

ліс» «Краса рідного краю»; портретна композиція: «Моя сім'я», «Портрет друга», «Мій герой», «Портрет захисника».

7. Декоративно-ужиткове мистецтво (18 год.)

Теоретична частина. Принципи декоративного мистецтва: стилізація, ритміка, силует. Поняття «орнамент», «декор». Розпис, витинанка, аплікація, колаж.

Практична частина. Створення декоративної композиції за мотивами народних ремесел. Декоративна переробка реальної форми, заповнення форм декором. Орієнтовна тематика робіт: «Казковий птах», «Дивний звір», «Чарівні квіти», «Прикрасимо посуд», «Декоративна таріль», «За мотивами петриківського розпису», «Ескіз новорічного костюма», «Національний український костюм», «Декоративне зображення тварин», декоративне заповнення силуету глечика, куманця, чобітка, одягу.

8. Історія світового та українського образотворчого мистецтва (12 год.)

Теоретична частина. Історія походження ремесел та декоративно-прикладного мистецтва. Українське мистецтво XIX – XXI ст. Кращі світові різножанрові зразки образотворчого мистецтва.

Практична частина. Творчі роботи за мотивами видатних митців українського образотворчого мистецтва К. Білокур, М. Приймаченко, Є. Гапчинської, Г. Нарбута.

9. Підсумок (2 год.)

Теоретична частина. Підведення підсумків. Перегляд та обговорення кращих робіт вихованців виконаних протягом року.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- види живопису: станковий, монументальний, іконопис;
- види скульптури: станкова, монументальна, скульптура малих форм;
- види декоративно-прикладного мистецтва: ткацтво, кераміка, вироби зі скла;
- вишивка, набійка, лозоплетіння, різьблення по дереву, ковка;
- види графіки: станкова, книжкова, плакат;
- види архітектури: архітектура житла, архітектура громадських споруд, садово-паркова архітектура;
- види дизайну: архітектурний дизайн, промисловий дизайн, дизайн одягу та взуття, дизайн предметів побуту;
- поняття колориту.

Вихованці мають вміти:

- порівнювати предмети за формою, розміром, тоном, кольором;
- передавати пропорції предметів та перевіряти сприйняття пропорцій вимірювання за допомогою олівця;
- підбирати колір на палітрі наближений до дійсного кольору і тону предметів в натурі;
- передавати кольорово-тональні відношення відповідно до природи;
- виявляти форму предметів за допомогою тону;
- створювати власні образні композиції відповідно жанру і виду образотворчого мистецтва;
- підбирати засоби художньої виразності відповідно виду образотворчого мистецтва обраного автора;
- вміти аналізувати твори образотворчого мистецтва;
- вміти аналізувати та коригувати власні творчі твори;
- вміти стилізувати декоративні зображення відповідно певному виду декоративного мистецтва (ткацтво, кераміка та ін.).

Вихованці мають набути досвід:

- використання художніх матеріалів: акварель, гуаш, акрил, олівець, туш, перо;
- пастель, вугілля, сангіна, соус, кольорова туш;
- застосування отриманих знань та навичок на практиці у власній творчій діяльності;
- самоаналізу результатів власної творчої діяльності;
- роботи у різних графічних техніках та з використанням різних матеріалів;
- взаємоаналізу та обговорення творчих робіт у колективі групи.

Основний рівень, перший рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Художня творчість в житті людини	-	2	2
3.	Художні матеріали	2	16	18
4.	Малюнок	4	32	36
5.	Живопис	4	32	36
6.	Композиція	5	65	70
7.	Декоративно-ужиткове мистецтво	2	38	40
8.	Історія світового та українського образотворчого мистецтва	4	6	10
9.	Підсумок	2	-	2
Разом		25	191	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з правилами безпечного користування художніми матеріалами та з правилами поведінки в умовах занять гуртка. Ознайомлення з завданнями роботи на даному рівні.

2. Художня творчість в житті людини (2 год.)

Теоретична частина. Живопис станковий, батальний, монументальний. Види та жанри графіки. Скульптура станкова та монументальна; Декоративно-ужиткове мистецтво, народні ремесла. Дизайн, художнє конструювання.

3. Художні матеріали (18 год.)

Теоретична частина. Властивості та особливості різних матеріалів, як то: вугілля, масляна пастель, кольорові олівці, маркери, лінери, акварель, гуаш.

Практична частина. Виконання вправ з художніми матеріалами. Орієнтовна тематика: пейзаж з використанням різноманітних ліній та штрихів, виконаних різними графічними матеріалами; пейзаж «Дерева» (техніка кляксографії); Замальовки рослин в різних техніках (акварель, маркери, кольорові олівці). Змішана техніка (зображення тварин).

4. Малюнок (32 год.)

Теоретична частина. Пропорції предметів, відповідність форми предмета натурі. Поняття «симетрія» і «асиметрія». Закони перспективного скорочення. Форма предмета, тінь, світлотінь, взаємовплив предметів у середовищі.

Практична частина. Орієнтовна тематика малюнків: Об'ємна форма простих геометричних фігур, натюрморт з 2-х 3-х предметів, контрастних за формою і тоном на тлі драперій; складний натюрморт з предметами побуту та драперій; натюрморт з геометричними гіпсовими фігурами;

5. Живопис (32 год.)

Теоретична частина. Пошуки кольору наближеного до натури з урахуванням впливу середовища. Передача об'єму предметів засобами кольору. Поняття колористичних відношень., основні кольорові гармонії.

Практична частина. Орієнтовна тематика робіт: прості натюрморти з двох предметів побуту та фруктів, протилежних за кольором на тлі драперій локального кольору; прості натюрморти з трьох предметів побуту та овочів наближених за кольором на тлі однотонної драперії етюди пейзажів та рослин.

6. Композиція (70 год.)

Теоретична частина. Види композицій. Поняття «композиційний центр», основні композиційні прийоми – симетрія та асиметрія, ритм, акцент.

Практична частина. Виконання композицій (орієнтовна тематика): композиція за спостереженнями з життя міста або села («Ринок», «В магазині», «В саду»; пейзажна композиція: «Море», «Квітуха вулиці», образний тематичний натюрморт: «Мої улюблені речі»; ілюстрація до літературного твору(за вибором); листівка до Нового року, Різдва, Великодня; ескіз фантастичної архітектурної споруди, ескіз декоративної тканини «Весна», «Українські мотиви», «Іграшки»; ескіз дитячого карнавального костюму.

7. Декоративно-ужиткове мистецтво (40 год.)

Теоретична частина. Зв'язок стилізації з видом декоративної творчості та матеріалом виконання. Організація декоративної композиції засобами ритму. Колористичне вирішення декоративної роботи як засіб образного вирішення та образної побудови твору. Різні фактури і техніки в декоративній роботі.

Практична частина. Виконання декоративних композицій (орієнтовна тематика): декоративне панно технікою витинанки; розпис по дереву, по склу за мотивами народних орнаментів; декоративне панно технікою витинанки (за власним задумом); декоративне панно з використанням різних фактур та матеріалів: «Море», «Поле», «Ліс».

8. Історія світового та українського образотворчого мистецтва (10 год.)

Теоретична частина. Натюрморт XVII ст. (Голландія). Натюрморт XVIII-XIX ст. Українська графіка XIX-XX ст. Італійський живопис XIII - XIV ст. Англійський живопис XVIII ст. Архітектура стародавньої Греції, Середньовічна архітектура (готика). Західноєвропейська архітектура епохи Відродження. Європейська архітектура XX ст. Європейський дизайн XX ст. Графіка Т. Г. Шевченка «Мальовнича Україна».

Практична частина. Графічні замальовки архітектурних споруд у різних історичних стилях. Ескізи дизайну інтер'єру та предметів інтер'єру у різних стилях.

9. Підсумок (2 год.)

Теоретична частина. Підведення підсумків. Перегляд та обговорення кращих робіт вихованців виконаних протягом року.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- види живопису: станковий, монументальний, іконопис;
- види скульптури: станкова, монументальна, скульптура малих форм;
- види декоративно-прикладного мистецтва: ткацтво, кераміка, вироби зі скла;
- вишивка, набійка, лозоплетіння, різьблення по дереву, ковка;
- види графіки: станкова, книжкова, плакат;
- види архітектури: архітектура житла, архітектура громадських споруд, садово-паркова архітектура;
- види дизайну: архітектурний дизайн, промисловий дизайн, дизайн одягу та взуття, дизайн предметів побуту;
- поняття колориту.

Вихованці мають вміти:

- порівнювати предмети за формою, розміром, тоном, кольором;
- передавати пропорції предметів та перевіряти сприйняття пропорцій вимірювання за допомогою олівця;
- підбирати колір на палітрі наближений до дійсного кольору і тону предметів в натурі;
- передавати кольорово-тональні відношення відповідно до природи;
- виявляти форму предметів за допомогою тону;
- створювати власні образні композиції відповідно жанру і виду образотворчого мистецтва;
- підбирати засоби художньої виразності відповідно виду образотворчого мистецтва обраного автора;
- вміти аналізувати твори образотворчого мистецтва;
- вміти аналізувати та коригувати власні творчі твори;
- вміти стилізувати декоративні зображення відповідно певному виду декоративного мистецтва (ткацтво, кераміка та ін.).

Вихованці мають набути досвід:

- використання художніх матеріалів: акварель, гуаш, акрил, олівець, туш, перо;
- пастель, вугілля, сангіна, соус, кольорова туш;
- застосування отриманих знань та навичок на практиці у власній творчій діяльності;
- самоаналізу результатів власної творчої діяльності;
- роботи у різних графічних техніках та з використанням різних матеріалів;
- взаємоаналізу та обговорення творчих робіт у колективі групи.

ОРІЄНТОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№	Найменування обладнання	Кількість
1.	Мольберт	12 шт.
2.	Драперії	6 шт.
3.	Предмети побуту для постановки натюрмортів.	15 шт.
4.	Муляжі овочів та фруктів	6 шт.
5.	Пензлі різні	20 шт.
6.	Ножиці	10 шт.
7.	Гуаш (комплект)	5 шт.
8.	Клей-олівець	5 шт.
9.	Ватман А3	20 шт.
10.	Кольоровий картон А3	15 шт.
11.	Кольорові олівці (комплект)	3 шт.
12.	Ластик	10 шт.
13.	Лінійка 50 см	8 шт.
14.	Палітра пластикова	15 шт.
15.	Непроливайка	15 шт.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кара-Васильєва, Тетяна Валеріївна. Декоративне мистецтво України ХХ століття: У пошуках "Великого стилю" : наукове видання / Т. В. Кара-Васильєва, З. А. Чегусова. - Київ: Либідь, 2005. - 280 с.: іл. ; 30 см. - ISBN 966-06-0402-5 (в тв. обкл.).
2. Масол Л.М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія / Л. М. Масол.– К.: Промінь, 2006. – 432 с. Бібліограф.
3. Масол, Л. М. Художня культура України навч. посібник для загальноосвіт. навч. закладів України / Л. М. Масол, С. А. Ничкало, Г. І. Веселовська, О. І.Оніщенко ; ред. Л. М. Масол. - Електрон. текстовые дан. - К. : Вища школа, 2006. - 239 с.
4. Михайленко, Всеволод Євдокимович. Основи композиції. Геометричні аспекти художнього формотворення: навч. посібник / В. Є. Михайленко, М. І. Яковлев. - Київ : Каравела, 2004. - 304 с. : ил. - ISBN 966-8019-23-7.
5. Орел Л. «Україна в обрядах на межі тисячоліть» - Київ, 2001. – 280 с.
6. Селівачов. М. Р. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія) [Текст] / М. Р. Селівачов; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України, Київський національний університет культури і мистецтв, Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука. - Київ: Редакція вісника "Ант", 2009. - 406 с. - ISBN 978-966-432-047-1.
7. Станкевич, Михайло Євстахович. Українські витинанки [монографія] / М. Є. Станкевич ; [відп. ред. Р. В. Захарчук-Чугай]. - Київ: Наукова думка, 1986. - 123 с.: іл.;